

Sprawozdanie z 4. warsztatów CARS
pt. „Ograniczenie prawa wglądu do materiału dowodowego
w postępowaniu przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów”
(16 maja 2013 r., Wydział Zarządzania UW)

W dniu 16 kwietnia 2013 r. odbyły się kolejne, czwarte już warsztaty Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych (CARS), których tematem było „Ograniczenie prawa wglądu do materiału dowodowego w postępowaniu przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów”. Warsztaty poprowadził Pan Sędzia SSO, przewodniczący Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumenta, Andrzej Turliński. Głównym celem warsztatów było przedstawienie proceduralnych zagadnień ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa, na które szczególnie należy zwracać uwagę podczas postępowania przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumenta, udzielenie wskazówek, w jaki sposób i na jakim etapie poufne dane można i należy chronić oraz przykłady typowych błędów, jakich przy tym zagadnieniu należy unikać. Uczestnicy warsztatów mogli zapoznać się przed spotkaniem z dwoma postanowieniami SOKiK wraz z uzasadnieniem: 1) z dnia 23 marca 2013 r. (AmA 112/12) oraz 2) z dnia 19 marca 2013 r. (AmA 113/02), wydanych przez Pana Sędziego, na przykładzie których została szeroko przedstawiona problematyka ograniczenia stronom postępowania sądowego prawa wglądu do informacji zawartych w odwołaniu od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta, z uwagi na groźbę ujawnienia tajemnicy przedsiębiorstwa.

Pan Sędzia przybliżył uczestnikom warsztatów podstawy prawne, będące punktem wyjścia omawianego zagadnienia, ich praktyczne zastosowanie, jak również szereg przykładów błędnej interpretacji przepisów skutkującej koniecznością nieuwzględnienia przez Sąd wniosku o ograniczenie wglądu do materiału dowodowego, w którym zwarto dane będące tajemnicą przedsiębiorstwa lub inną ważną tajemnicą. Po prelekcji Pana Sędziego wywiązała się debata wśród uczestników warsztatów. Pytania i dyskusja słuchaczy pozwoliły na podkreślenie wniosków ze spotkania. Poniżej omówiona została w skrócie problematyka omawianego zagadnienia.

Zasada jawności postępowania wyrażona jest w art. 9§ 1. k.p.c.¹, zgodnie z którym: „Rozpoznawanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy, kopie lub wyciągi z tych akt”. Jest to kluczowa zasada w postępowaniu sądowym i jej naruszenie może skutkować nieważnością postępowania. Odróżnić można jawność wewnętrzną – wobec stron i ich przedstawicieli procesowych – oraz jawność zewnętrzną – w stosunku do społeczeństwa. Zasada jawności zagwarantowana jest konstytucyjnie, art. 45 ust. 2 Konstytucji² stanowi bowiem, że „wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie”.

¹ Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z dnia 1 grudnia 1964 r. ze zm.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polski z dnia 2 kwietnia 1997, Dz.U. z dnia 16 lipca 1997 r.

Wyjątkiem od zasady jawności jest art. 479³³ § 3 k.p.c., który stanowi, że: „Sąd na wniosek strony lub z urzędu może, w drodze postanowienia, w niezbędnym zakresie ograniczyć pozostałym stronom prawo wglądu do materiału dowodowego załączonego przez strony do akt sprawy w toku postępowania sądowego, jeżeli udostępnienie tego materiału groziłoby ujawnieniem tajemnicy przedsiębiorstwa lub innych tajemnic podlegających ochronie na podstawie odrębnych przepisów”. Zgodnie z zasadą *lex specialis derogat legi generali* cytowany przepis jest wyjątkiem od zasady jawności postępowania sądowego, wyrażonej w art. 9 k.p.c, stąd należy interpretować go ściśle i ścieśniająco.

Choć przepis ten pozwala na wyłączenie jawności z urzędu, w praktyce jednak zasadą jest, że wyłączenie to następuje najczęściej na wniosek stron. Sam przedsiębiorca wie bowiem najlepiej, jak ważne są udostępniane informacje i jakie skutki dla niego może przynieść ich upublicznienie. Z urzędu Sąd może orzec o wyłączeniu jawności danych, gdy np. z treści pisma ewidentnie wynika, iż zawiera ono tajemnice, jak choćby służbowe czy państwowe, a dodatkowo można je łatwo wyłuszczyć z całości tekstu pisma procesowego. Wówczas Sąd może zwrócić się do przedsiębiorcy o przerzucenie tych danych do załączników

Jak wynika z treści przepisu 479³³ § 3 k.p.c. materiałem dowodowym nie jest więc treść pisma procesowego, lecz dołączone do niego dokumenty. Sama treść odwołania nie podlega zatem ograniczeniom zasady jawności. Na wniosek stron, dla zainteresowanych, ograniczeniu może podlegać jedynie zasada jawność w stosunku do materiału dowodowego. Omawiany przepis 479³³ § 3 k.p.c. wskazuje bowiem wyraźnie na załączniki – materiał dowodowy załączony przez strony do akt sprawy w toku postępowania sądowego. Materiał taki przytaczany przez strony powinien być więc nie w treści samego pisma, ale jako załącznik do niego. Pismo strony powinno odwoływać się do załącznika i być tak skonstruowane, aby jasne było, gdzie w załącznikach szukać stosownych danych na poparcie twierdzeń i argumentów strony. Same dowody załączone do pisma powinny być oczywiście podpisane – jako dokumenty prywatne stron. W treści samego pisma nie może być zatem istotnych danych przedsiębiorstwa, gdyż skutkuje to tym, że nie można takiego pisma w całości wyłączyć z toku sprawy. Konkludując: nie można wyłączyć od zasady jawności wiadomości polegających ochronie, jeśli znajdują się one w treści pisma procesowego.

Strona składając wniosek o ograniczenie pozostałym stronom prawa do wglądu do materiału dowodowego, powinna go dokładnie sprecyzować. Składając taki wniosek, należy wyraźnie odznaczyć informacje, które są tajemnicą przedsiębiorstwa lub też inną tajemnicą prawnie chronioną. Może w tym celu zastosować np. nawiasy: [tajemnica przedsiębiorstwa]. Istotne jest, aby dane te można było w prosty sposób oddzielić od całości tekstu. Dla Sądu i Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta wniosek powinien być w pełnej treści, tj. zawierający wszystkie dane, również te poufne. Wersje pisma dla stron w zasadzie powinny być dwie: jedna jawna, z pełnymi danymi na wypadek, gdyby wniosek o utajnienie danych nie został uwzględniony, oraz druga – zawierająca pewne luki, powstałe po „przekierowaniu” czytelnika do dołączonego do pisma materiału dowodowego w sytuacji, gdy Sąd przychylił się do wniosku strony. Wnioskodawca powinien wskazać stronę lub strony, którym chce ograniczyć prawo wglądu oraz zakres ograniczenia, jeśli jest on różny dla poszczególnych stron.

Częstym błędem popełnianym przez profesjonalnych pełnomocników stron jest, że składając wniosek w oparciu o art. 479³³ § 3 k.p.c., nie określają oni granic, od którego i do którego słowa w tekście znajdują się informacje, których ochrony się domagają. Z praktycznego punktu widzenia jest to istotne dla pracy sędziego. Zadaniem Sądu nie jest bowiem domyślanie się, które z informacji w dokumencie stanowią tajemnicę i gdzie jest granica pomiędzy jawnymi a poufnymi danymi. Równie często we wnioskach takich brakuje uzasadnienia w postaci argumentów na poparcie twierdzenia, dlaczego wskazane informacje lub dane stanowią tajemnicę przedsiębiorstwa strony. Uzasadnienie takie jest niezbędne, gdyż jego celem jest jasne wskazanie sędziemu, z jakiego powodu informacje takie nie powinny być udostępnione pozostałym stronom. Innym błędem popełnianym przez pełnomocników jest domaganie się ograniczenia prawa wglądu do informacji zawartych w odwołaniu oraz w pismach przedłożonych w toku postępowania prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta. Pan Sędzia podkreślał, że w świetle treści omawianego przepisu 479³³ § 3 k.p.c. materiałem nie jest treść pisma procesowego, które obejmuje wnioski lub oświadczenia oraz dowody na ich poparcie, zgodnie z art. 125 k.p.c. Treść pisma w postaci odwołania nie podlega ograniczeniu wglądu dla zainteresowanych. Ograniczeniu takiemu mogą podlegać jedynie załączniki dołączone do takiego odwołania. Podobne zarzuty odnoszą się do wniosków w odniesieniu do materiału dowodowego dołączonego do akt postępowań wyjaśniających oraz antymonopolowych prowadzonych przez Prezesa UOKiK.

Jeśli strona dopiero w postępowaniu sądowym złoży wniosek o ochronę istotnych, poufnych danych, to jest zbyt późno, ponieważ dane te mogą być i najczęściej są już zawarte w aktach sprawy prowadzonej przez Prezesa UOKiK. Sąd nie ma zatem kognicji do rozpoznania akt postępowania przygotowawczego lub antymonopolowego, gdyż jest to materiał postępowania administracyjnego. Zatem błąd strony/pełnomocnika może wynikać z nierozróżnienia momentu zmiany postępowania administracyjnego, jakim jest postępowanie prowadzone przez Prezesa UOKiK, w postępowanie sądowe, które rozpoczyna się w momencie złożenia odwołania od decyzji Prezesa UOKiK do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumenta. Taki wniosek o utajnienie danych, skierowany dopiero w postępowaniu sądowym, jest zbyt późny i nie może chronić tych danych, gdyż ich tajemnica została już złamana w postępowaniu administracyjnym. Dane te są już bowiem de facto upublicznione i dostępne uczestnikom postępowania administracyjnego, którzy w każdej chwili mogli zapoznać się z ich treścią. Wobec tego udostępnienie takich informacji na etapie postępowania sądowego nie może być uznane za ujawnienie tajemnicy przedsiębiorstwa, gdyż tajemnica taka została już złamana.

Kolejnym przykładem błędnej interpretacji przepisu 479³³ § 3 k.p.c. jest składanie wniosku o ochronę danych, które nie są tajne ze swej istoty, tak jak np. wyciągi z Krajowego Rejestru Sądowego. Ograniczenie prawa wglądu do materiału dowodowego nie może dotyczyć informacji, które są publiczne. Również przedwcześnie składane wnioski o ochronę danych będących tajemnicą przedsiębiorstwa są oddalane, gdyż uniemożliwiają one sędziemu zadecydowanie o tajności danych, których jeszcze nie przedstawiono.

Od postanowienia sądu w przedmiocie wydanego na podstawie art. 479³³ § 3 k.p.c. stronom nie służy zażalenie, nie podlega ono uzasadnieniu i jest ono prawomocne z chwilą wydania.

Z uwagi jednak na potrzebę wyjaśnienia stronom problemów interpretacyjnych omawianego artykułu, Sędzia uzasadnił oba cytowane postanowienia, tj. z dnia 23 marca 2013 r. (AmA 112/12) oraz 2) z dnia 19 marca 2013 r. (AmA 113/02).

Halina Suchodolska

Absolwentka WPiA Uniwersytetu w Białymstoku
oraz Westfälische Wilhelms Universität w Münster (LL.M);
prawnik w dziale prawnym; uczestnik OSD CARS